

Sinekološka STEM EDUKAcija u Klinči

HIDROEKOLOGIJA BAZIRANA NA PRIRODNIM RJEŠENJIMA

24.06.2023.

online

RADIONICA MENTORSTVA

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda.
Sadržaj materijala isključiva je odgovornost udruge EDUKA - Centar lokalnog razvoja.

CILJ DANAŠNJE RADIONICE MENTORSTVA

1. UPOZNATI SE S OSNOVNIM SADRŽAJEM EKOHIĐROLOGIJE
2. DEFINIRATI POTEŠKOĆE
3. PRONAĆI PRAKTIČNA RJEŠENJA

ŠTO JE EKOHIĐROLOGIJA ILI HIĐROEKOLOGIJA?

- znanstvena disciplina koja koristi razumijevanje odnosa između hidroloških i bioloških procesa na različitim razinama kako bi poboljšala sigurnost vode, poboljšala bioraznolikost i daljnje prilike za održivi razvoj smanjenjem ekoloških prijetnji i maksimiziranjem većeg sklada unutar slivnih procesa.

ŠTO SVE OBUHVAĆA?

OKOLIŠ (široki opseg)

PROMJENE (antropogene)

STANIŠTE (zakonitost)

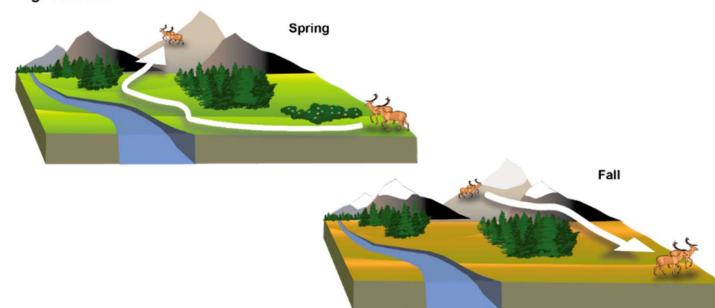
HIDROEKOLOGIJA

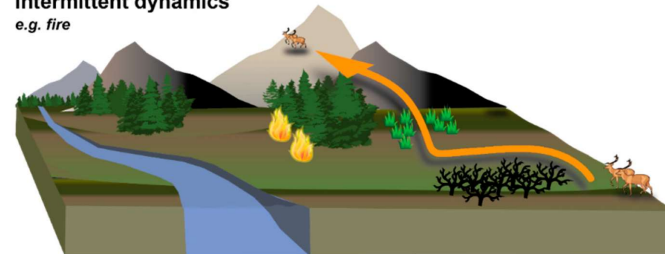
OBILJEŽJA KRAJOBRAZA POVEZANOG S VODENIM EKOSUSTAVIMA I UZROCI POTEŠKOĆA

- Krajobrazna ekologija usredotočena je na tri obilježja krajobraza (Forman i Godron 1986):
- **Struktura:** prostorni odnosi između karakterističnih ekosustava ili elemenata.
- **Funkcija:** Interakcije između prostornih značajki.
- **Promjena:** Promjena strukture i funkcije ekološkog mozaika tijekom vremena.

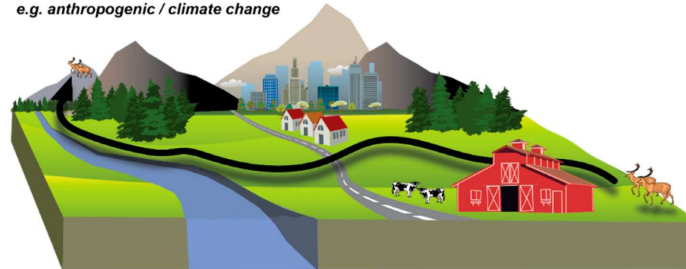
Intra-annual dynamics
e.g. seasons

Intermittent dynamics
e.g. fire

Interannual dynamics
e.g. anthropogenic / climate change

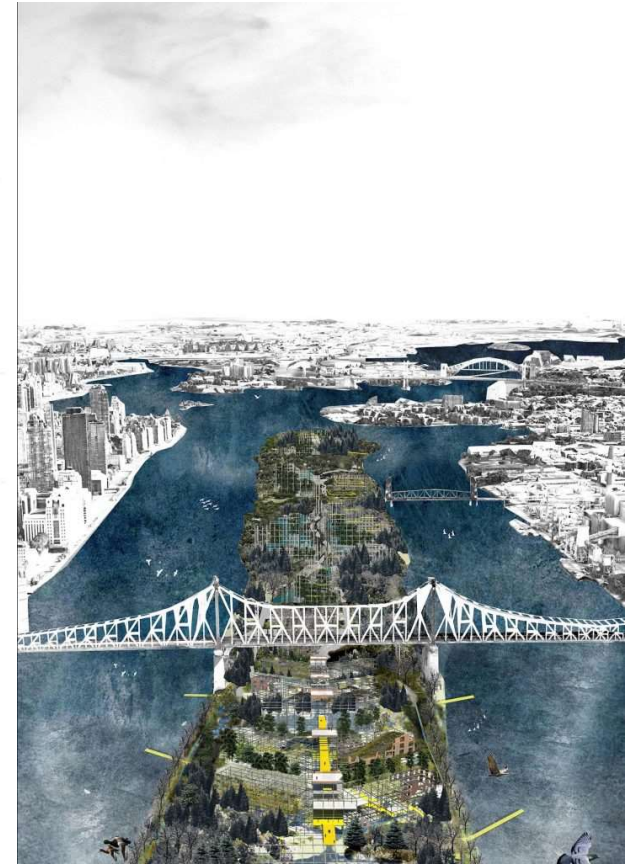
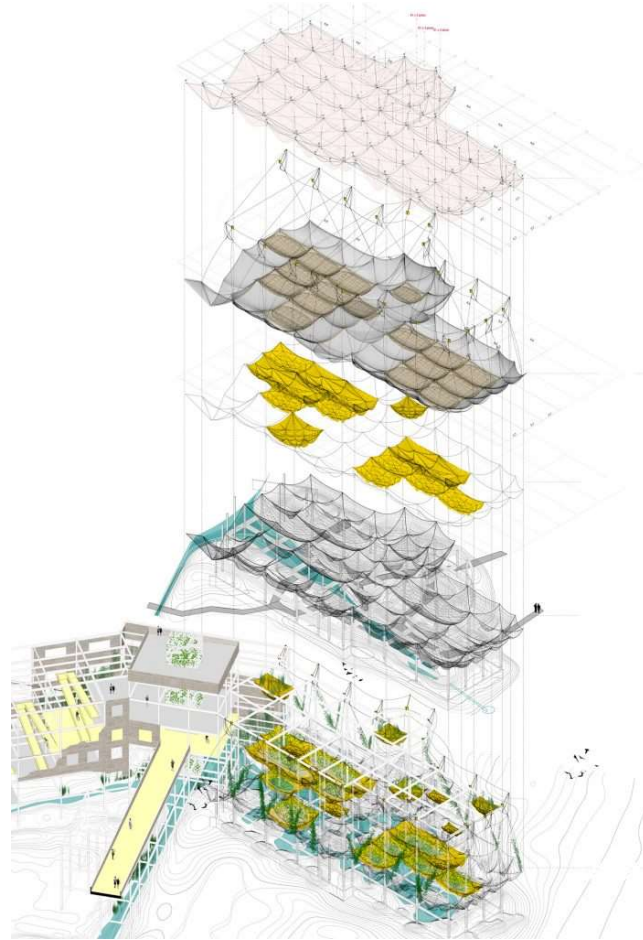
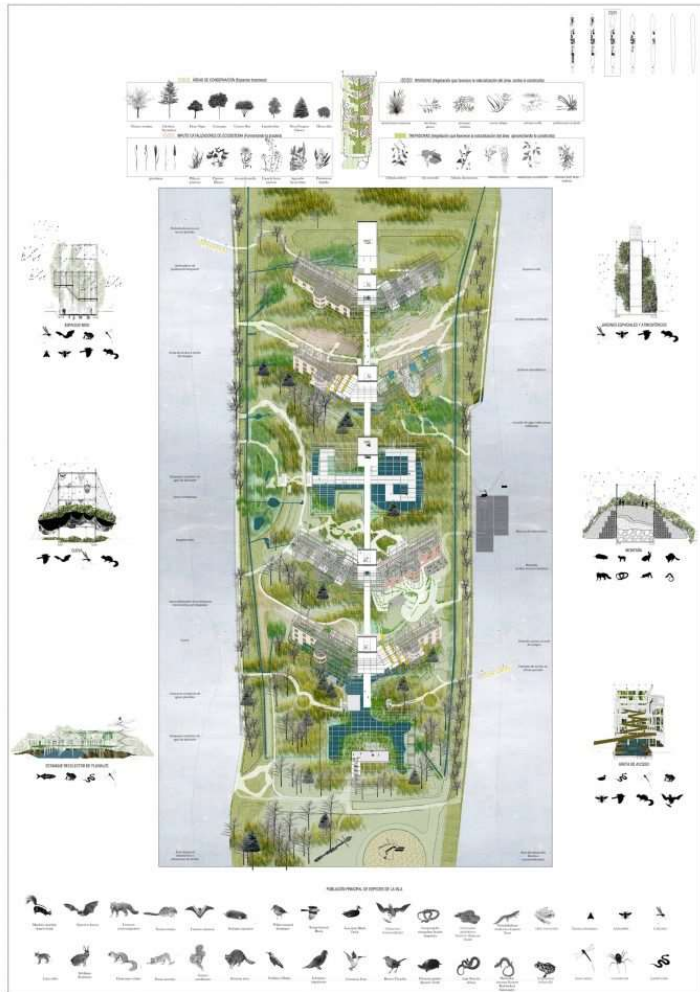
Struktura

Funkcija

Promjena

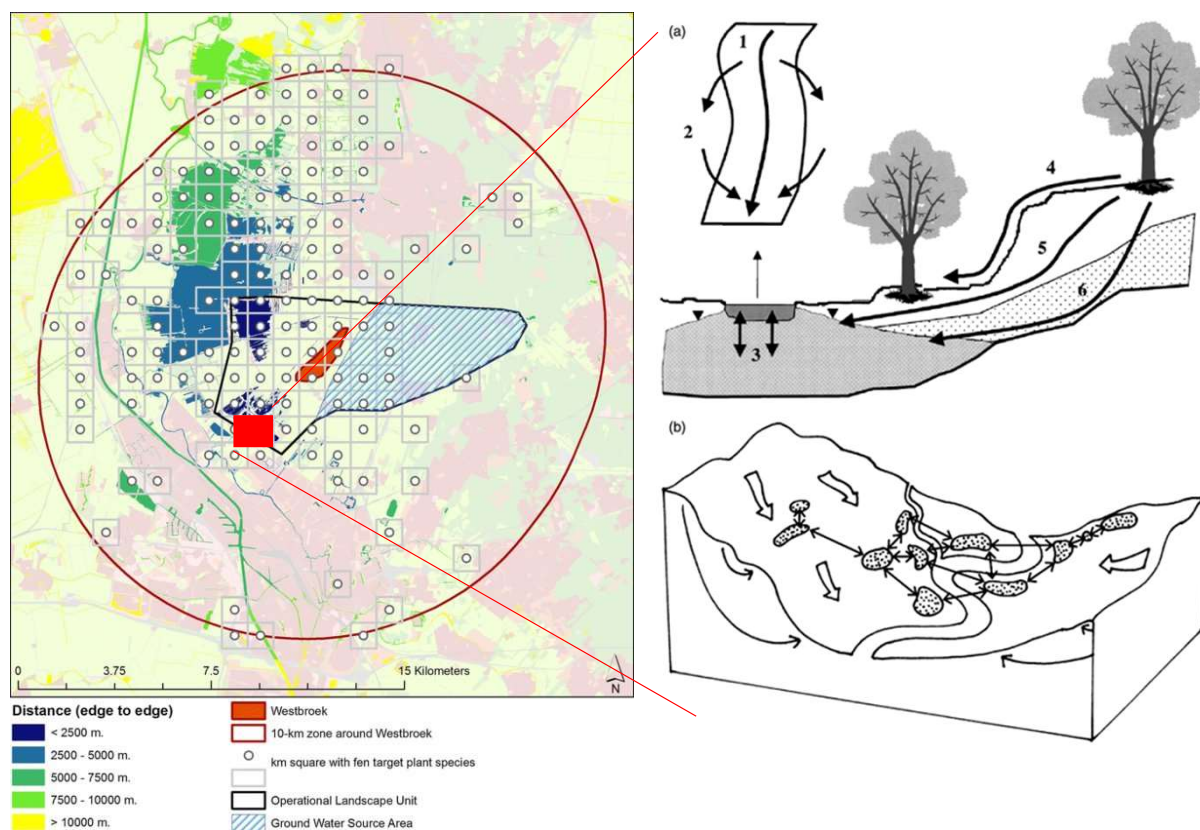

<https://www.koozarch.com/interviews/delineating-a-dynamic-landscape/>

STRUKTURA KRAJOBRAZA I POTEŠKOĆE

OLU - Operational Landscape Unit

- Jedan od glavnih problema u analizi strukture krajobraza je da **krajobrazne elemente treba iscrtati i definirati**, što u nekim vrstama krajobraza može biti izuzetno **teško i proizvoljno**.
- U stvarnosti, često **nije lako iscrtati granice krajobraza**, jer ponekad niti jedna jasna linija ne razlikuje krajobraz od susjednog elementa.
- Neki autori su predložili da se krajobraz smatra gradijentima (McGarigal i Cushman, 2005; Bolliger i sur., 2007), npr. prijelazne zone između ploha.
- U većini studija, **iscrtavanje krajobraznih elemenata pojednostavljenije je stvarnosti**, što ovisi o izvoru podataka, mjerilu te tumačenju.

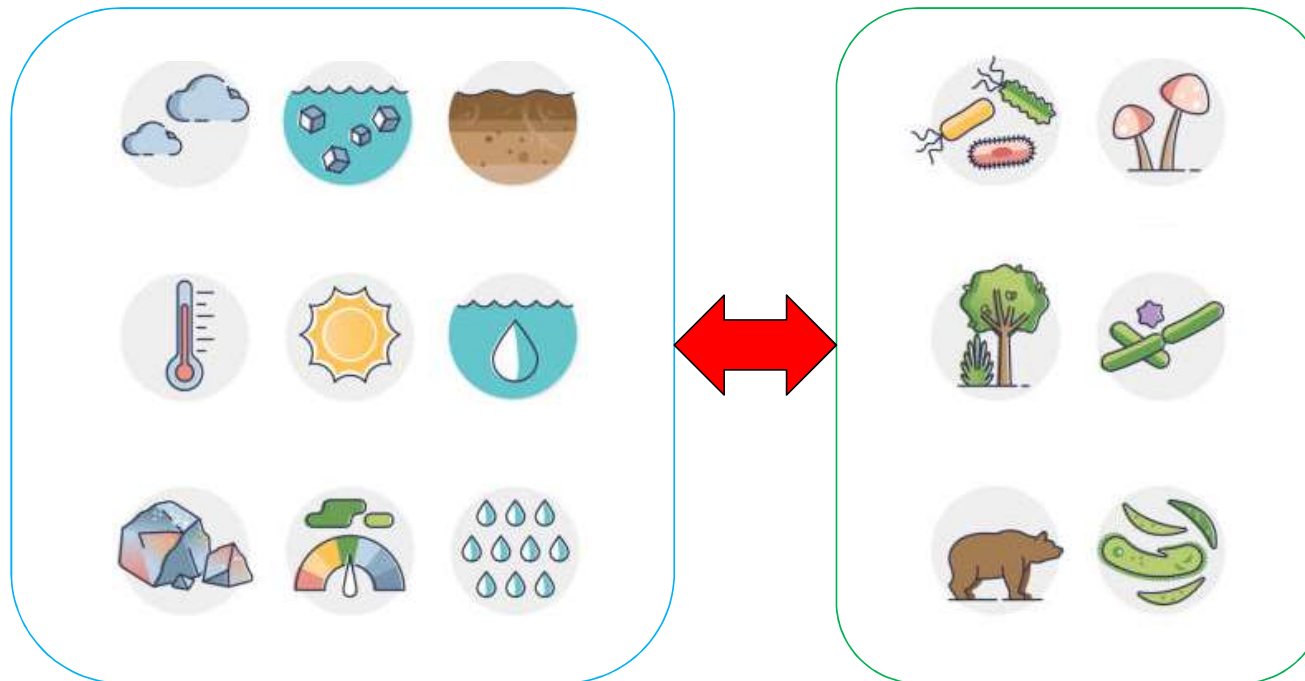

Karta koja kombinira sve prostorne informacije potrebne za ocrtanje jedinice operativnog krajobraza s granicom OLU prikazanom crnom linijom.

Verhoeven i sur. 2017; Wetlands Ecology and Management 25(4):1-14; DOI: [10.1007/s11273-017-9549-8](https://doi.org/10.1007/s11273-017-9549-8)

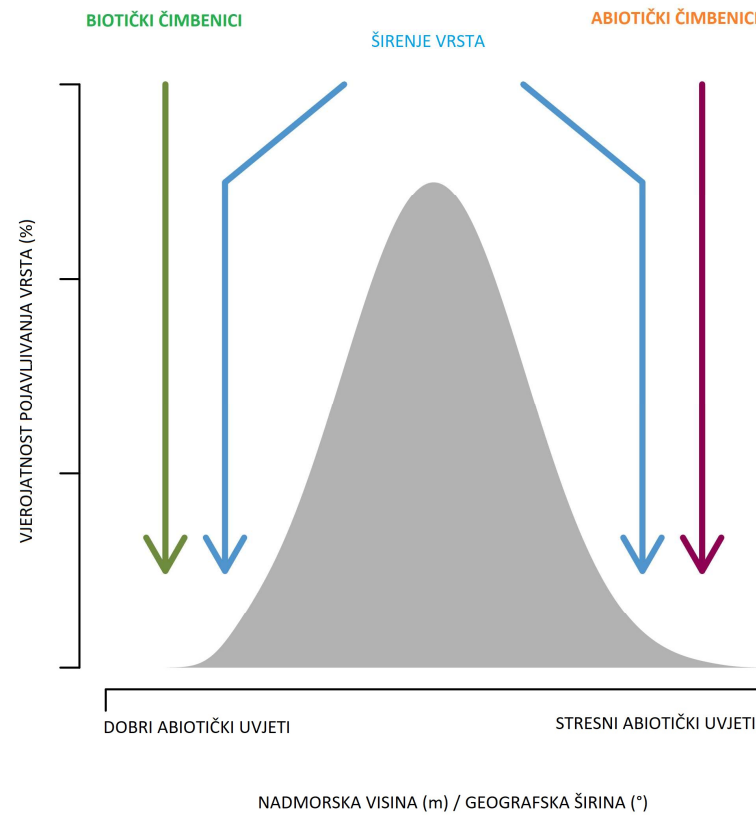

ABIOTIČKI i BIOTIČKI
elementi krajobraza
KLJUČNI ZA RAZUMIJEVANJE PROCESA I PROMJENA

VJEROJATNOST POJAVLJIVANJA VRSTA U KRAJOBRAZU

USLUGE EKOSUSTAVA

Močvare obavljaju mnoge funkcije

- Stabilizacija klime**
30% kopnenog ugljika pohranjeno je u tresetštima
- Pročišćavanje vode**
Močvare i bare filtriraju opasne spojeve iz vode
- Za ljude**
Život jedne milijarde ljudi ovisi o močvarama i drugim vlažnim staništima
- Za gospodarstvo**
Močvare pružaju osnovne usluge ekosustava u vrijednosti od 47 bilijuna dolara godišnje

Gubitak močvara = gubitak biološke raznolikosti

87% močvarnih staništa na Zemlji nestalo je u posljednjih 300 godina

Glavni uzroci nestanka močvara

- onečišćenje
- isušivanje
- prenamjena zemljišta

Milijun biljnih i životinjskih vrsta je pred izumiranjem

Vrste kojima prijeti izumiranje

- gmazovi
- vodozemci
- ptice močvarice
- sisavci

Obnovimo močvare i zaustavimo gubitak bioraznolikosti!

Learn more: WorldWetlandsDay.org #WetlandBiodiversityMatters

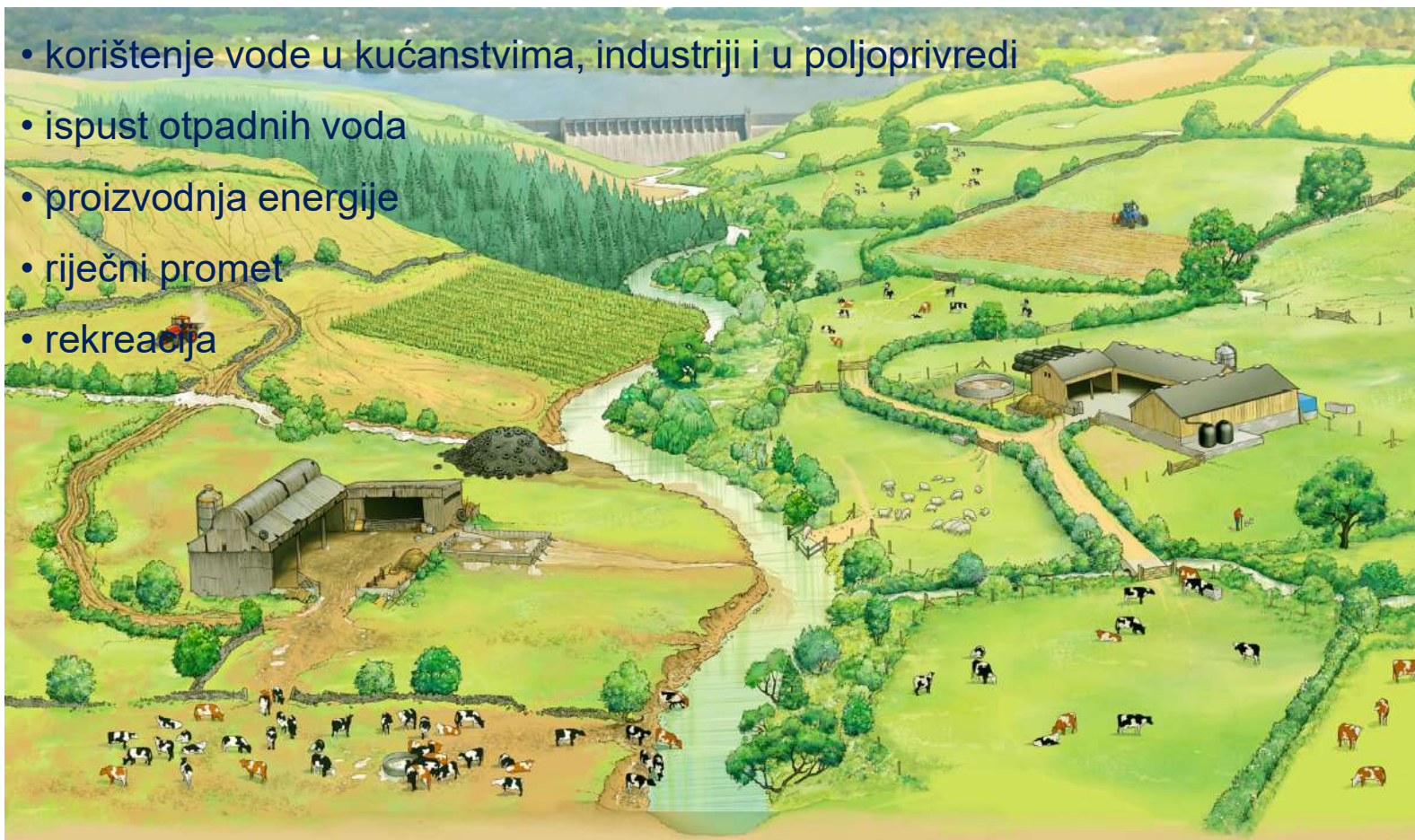

USLUGE EKOSUSTAVA

eng. ecosystem services

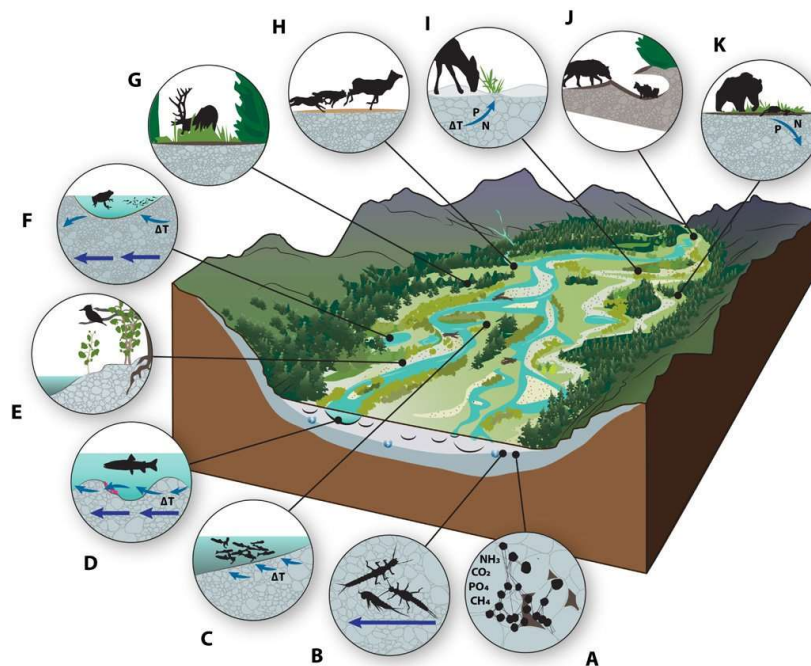
ZNAČENJE TEKUĆICA ZA ČOVJEKA

- korištenje vode u kućanstvima, industriji i u poljoprivredi
- ispušt otpadnih voda
- proizvodnja energije
- riječni promet
- rekreacija

BIOLOŠKO ZNAČENJE TEKUĆICA

- u i uz tekućice žive mnoge vrste biljaka, životinja, algi, gljiva i mikroorganizama
- do sada je u kopnenim vodama opisano oko 10 000 vrsta slatkovodnih riba i oko 90 000 beskralješnjaka
- 20 000 - 200 000 neotkrivenih vrsta beskralješnjaka
- pred izumiranjem je ili je izumrlo oko 8 % ili oko 12 000 vrsta beskralješnjaka

UGROŽENOST TEKUĆICA

- procjenjuje se da čovječanstvo trenutno koristi više od 50 % zaliha slatke vode
- uzroci ugroženosti tekućica mogu se podijeliti u 5 grupa:
  - 1) uništavanje i degradacija staništa
  - 2) onečišćenje (zagađenje)
  - 3) unos stranih vrsta
  - 4) direktni izlov
  - 5) globalna promjena klime

RJEŠENJE!?

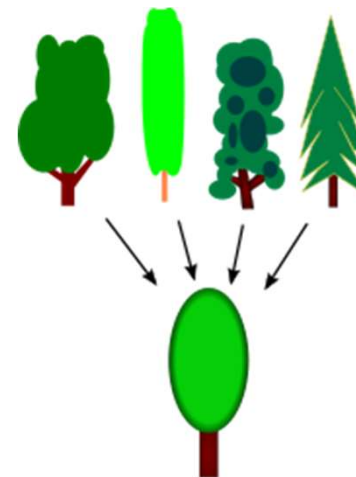
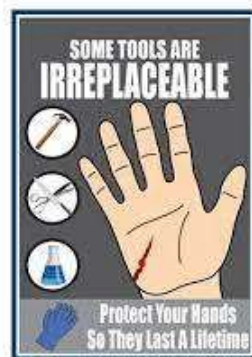
Rušenje brane na rijeci Allier u Francuskoj

U EKOLOGIJI KLJUČAN JE IZBOR ODGOVARAJUĆIH PRINCIPA I NAČELA ZAŠTITE

Geografski položaj globalnih/lokalnih prioriteta očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti je donekle slično ili se preklapa, a djelomično su i kontradiktorni, ovisno o temeljnom kriteriju odabira:

- ranjivost
- nezamjenjivost
- reprezentativnost.

INICIJATIVE ZA ODREĐIVANJE GLOBALNIH KONZERVACIJSKIH PRIORITETA

EKOLOŠKI KRITERIJI ZA ODABIR PODRUČJA OD GLOBALNOG PRIORITETA ZA ZAŠTITU

- **RANJIVOST** – (prijetnja, ugroženost) se odnosi na vjerojatnost da će područje bioraznolikosti biti ometano ili izgubljeno tijekom sadašnjih ili budućih opasnih aktivnosti.
- **NEZAMJENJIVOST** – (jedinstvenost, rijetkost) je važnost područja u doprinosu određenog skupa ciljeva očuvanja.
- **REPREZENTATIVNOST** - se odnosi na potrebu za zaštićenim područjem koje predstavlja reprezentativni uzorak raznih tipova staništa, vrsta, cjelina, ekoloških procesa ili drugih prirodnih obilježja koja su karakteristična za određenu regiju.

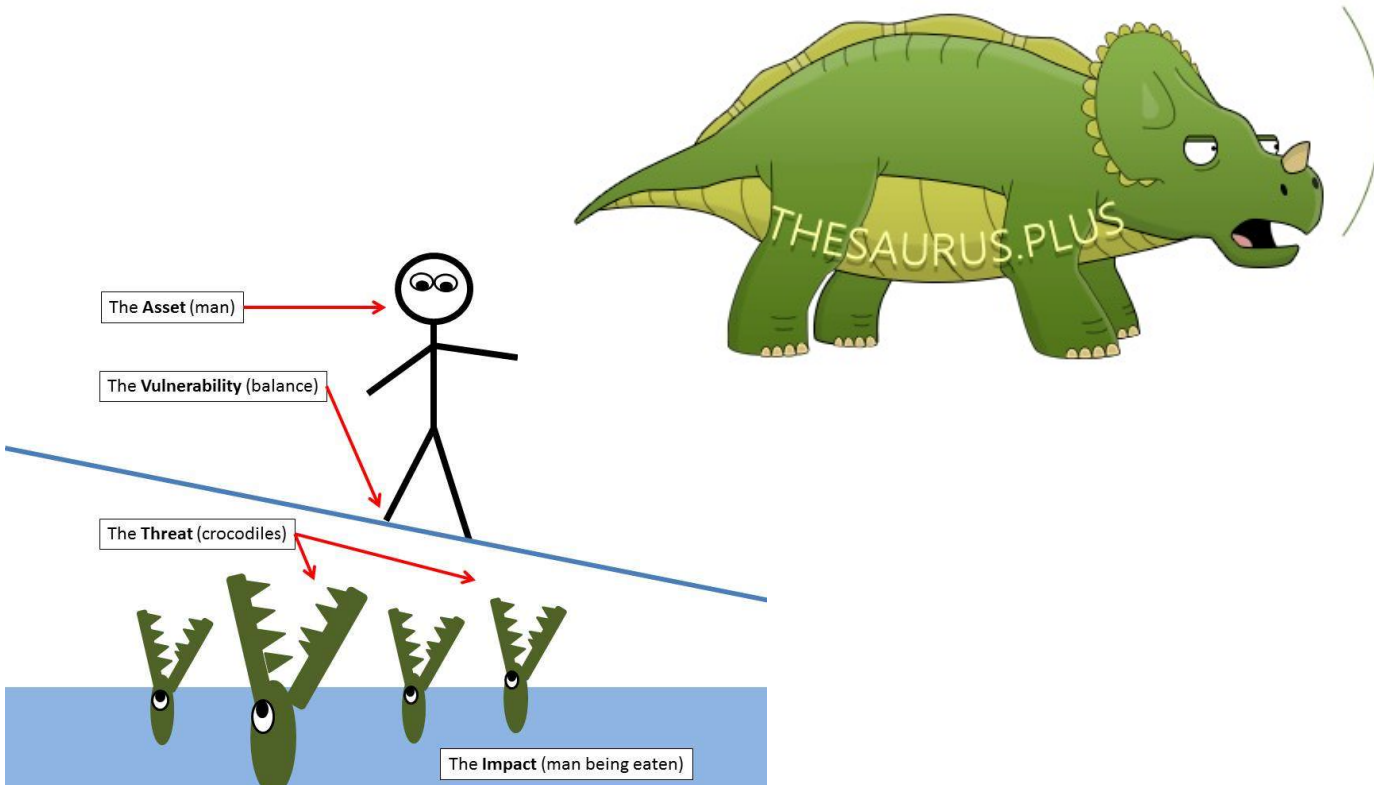

RANJIVOST

synonyms for vulnerability:

exposure, susceptibility, liability, openness,
weakness, defenselessness, peril, susceptibleness,
vulnerableness, burden

NEZAMJENJIVOST

what are other words for irreplaceability?

pricelessness, invaluable, helpfulness, importance, value, preciousness, uniqueness, rareness, choiceness

Thesaurus.plus

AZE područja

VRH LEDENOG BRIJEGA

KLJUČNA
PODRUČJA
ZA
BIOLOŠKU
RAZNOLIKOST

AZE = Alliance for Zero Extinction

REPREZENTATIVNOST

STRUKTURA VODENE ZAJEDNICE STALNIH STAJAĆICA

what are other words for representativeness?

reality, representativity, imposing appearance, realism, authenticity, truth, genuineness, certainty

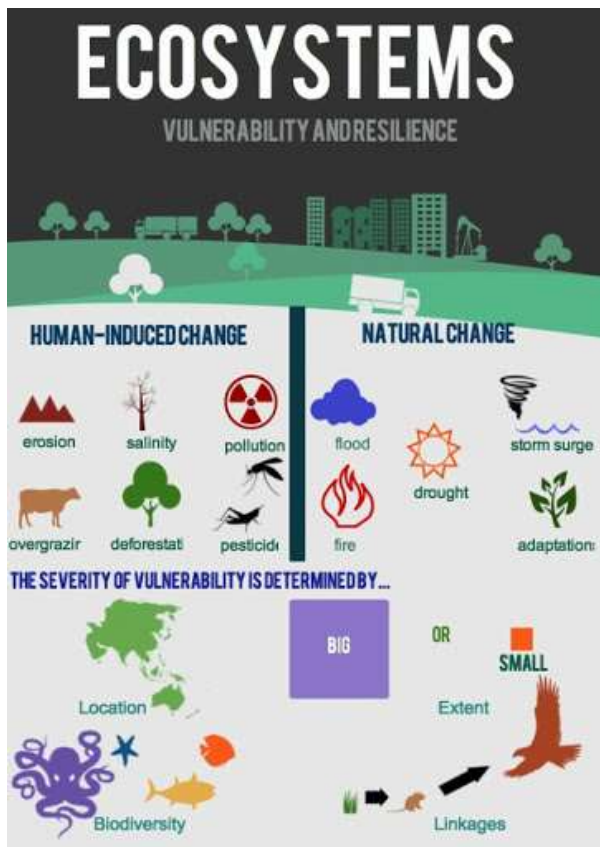

Thesaurus.plus

Procjene opće otpornosti ili sposobnosti ekosustava da održi temeljne strukture, procese i funkcioniranje nakon poremećaja

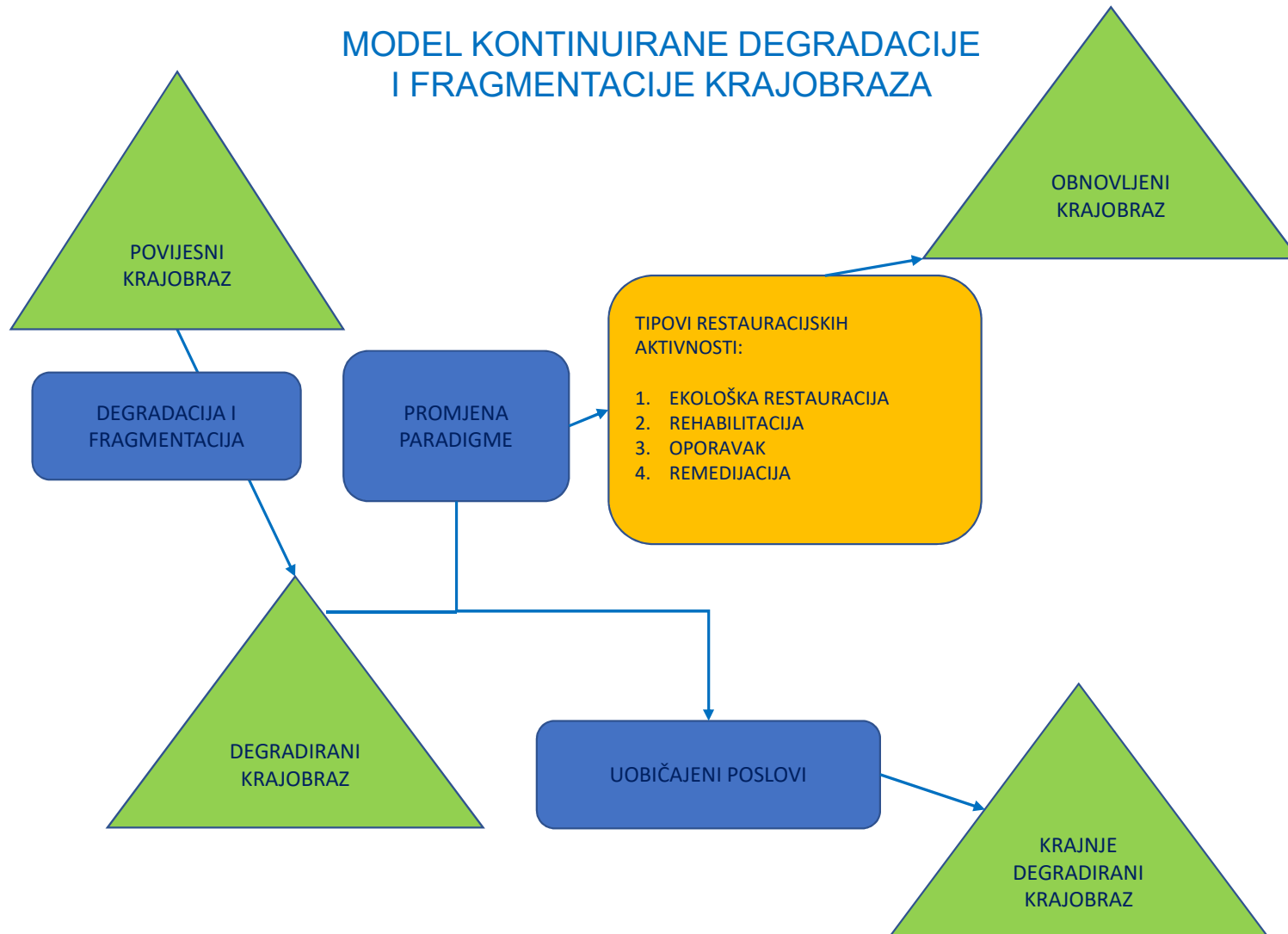
• ČIME JE DEFINIRANA RANJIVOST I OTPORNOST?

- ✓ Položajem
- ✓ Opsegom
- ✓ Povezanošću
- ✓ Bioraznolikošću

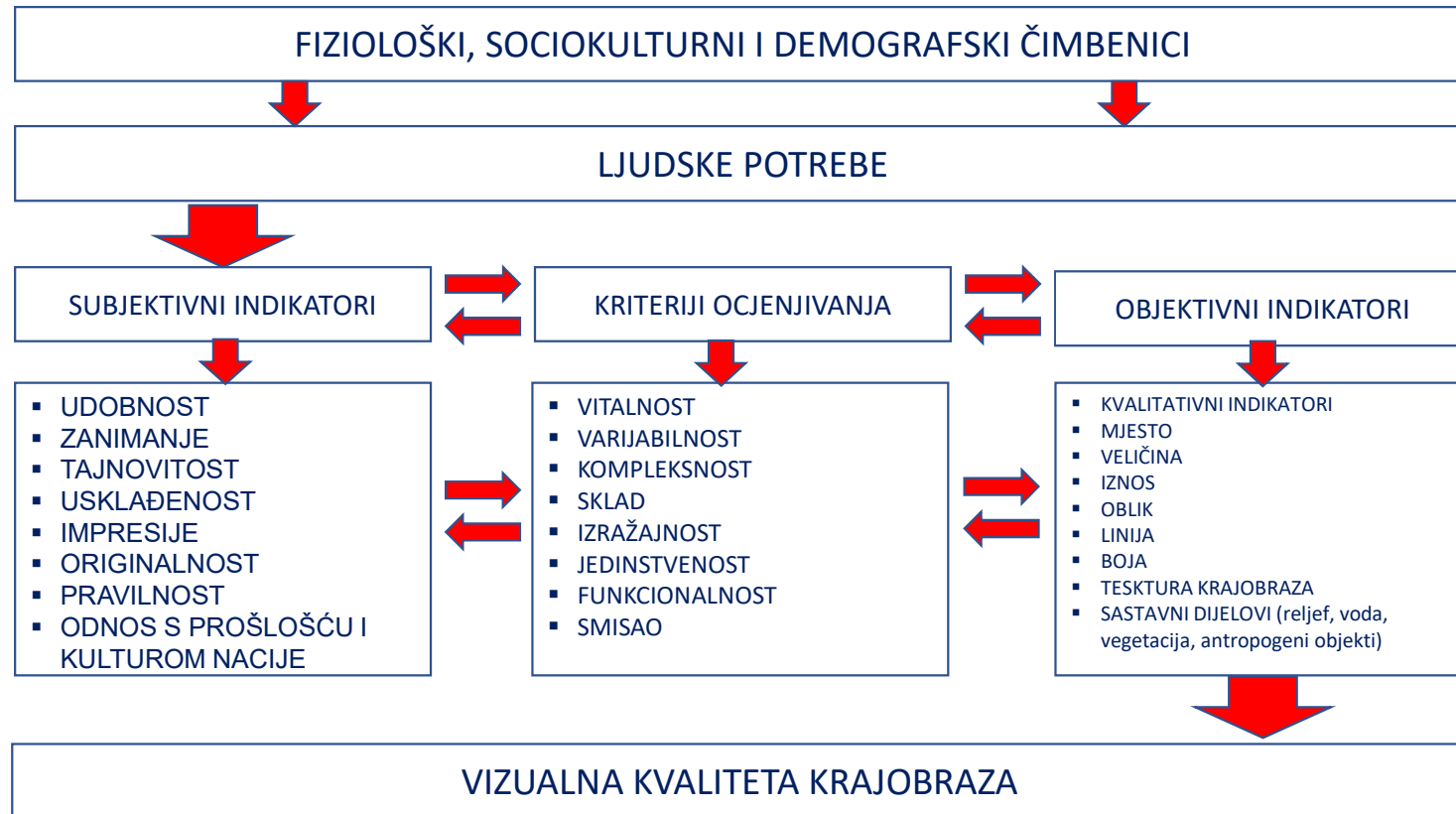

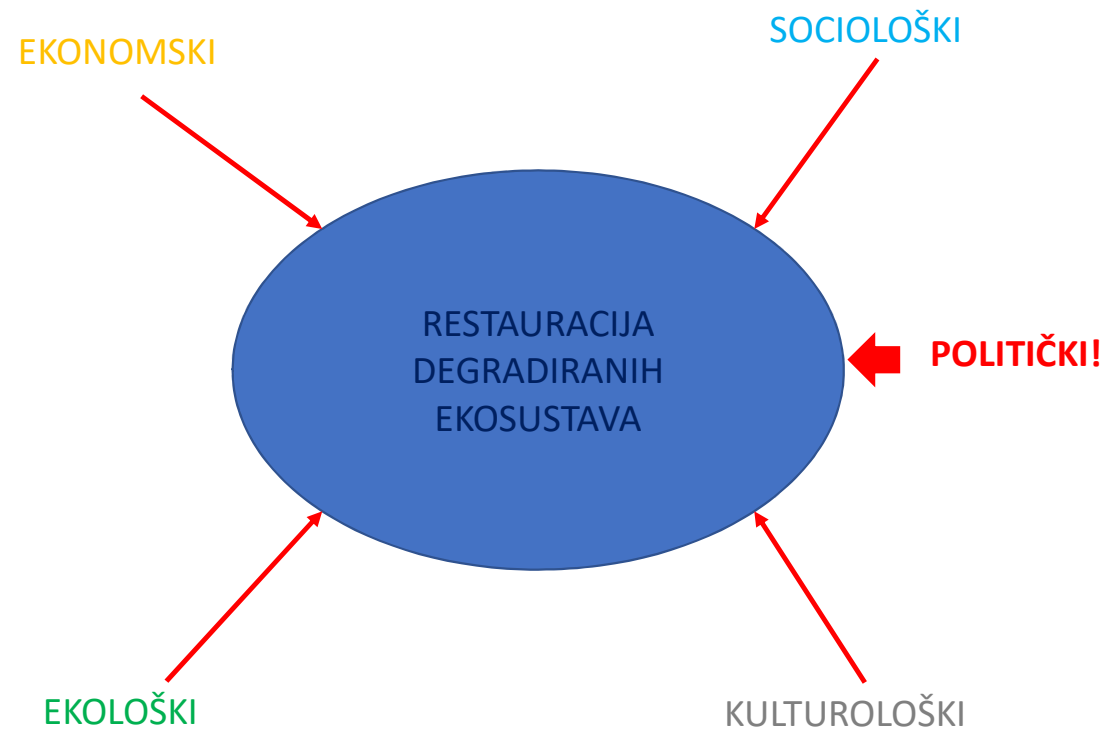
MODEL KONTINUIRANE DEGRADACIJE I FRAGMENTACIJE KRAJOBRAZA

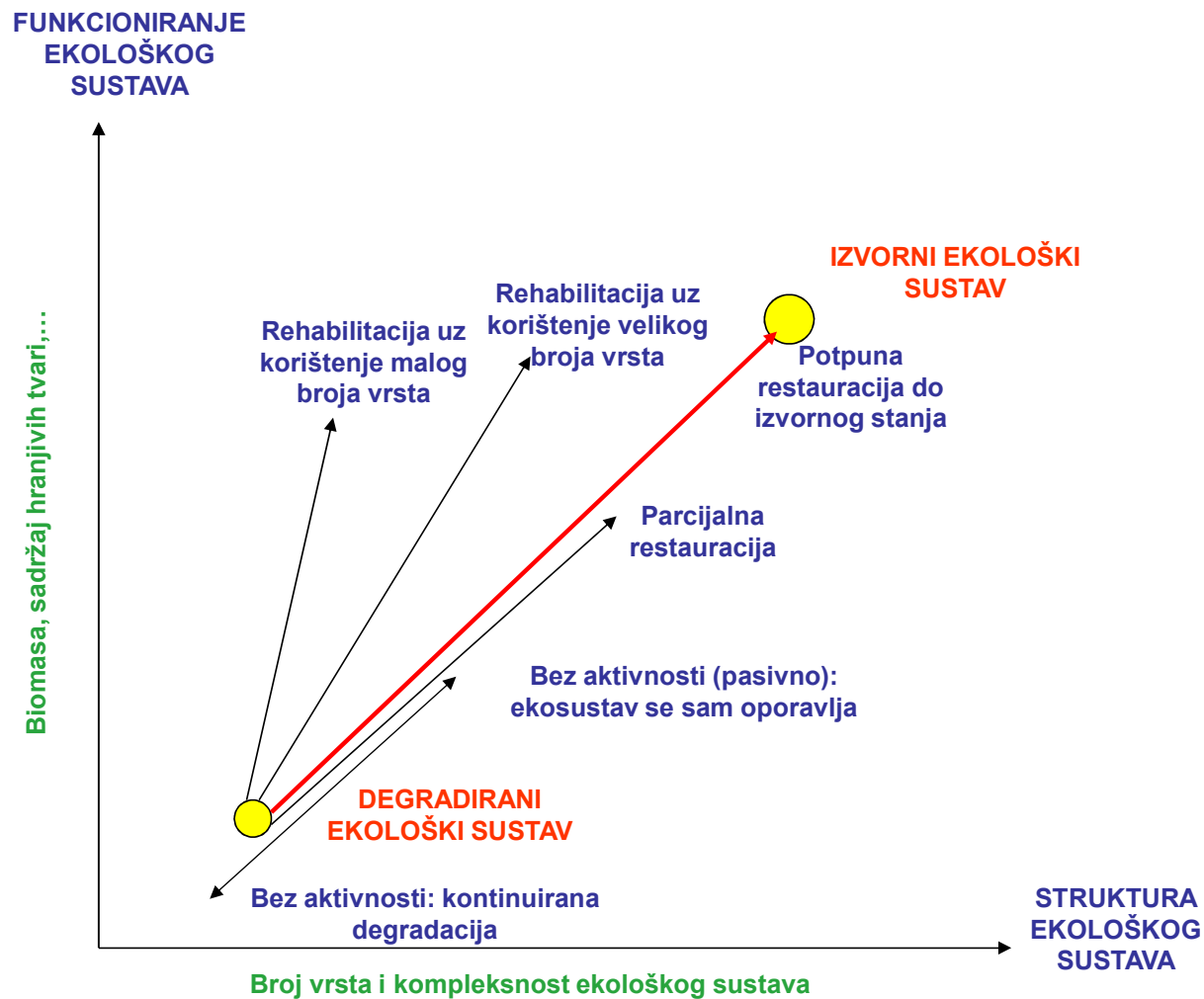
NEKI METODOLOŠKI ASPEKTI VIZUALNE ANALIZE KVALITETE KRAJOBRAZA

PET ELEMENATA **EKOLOŠKE RESTAURACIJE**

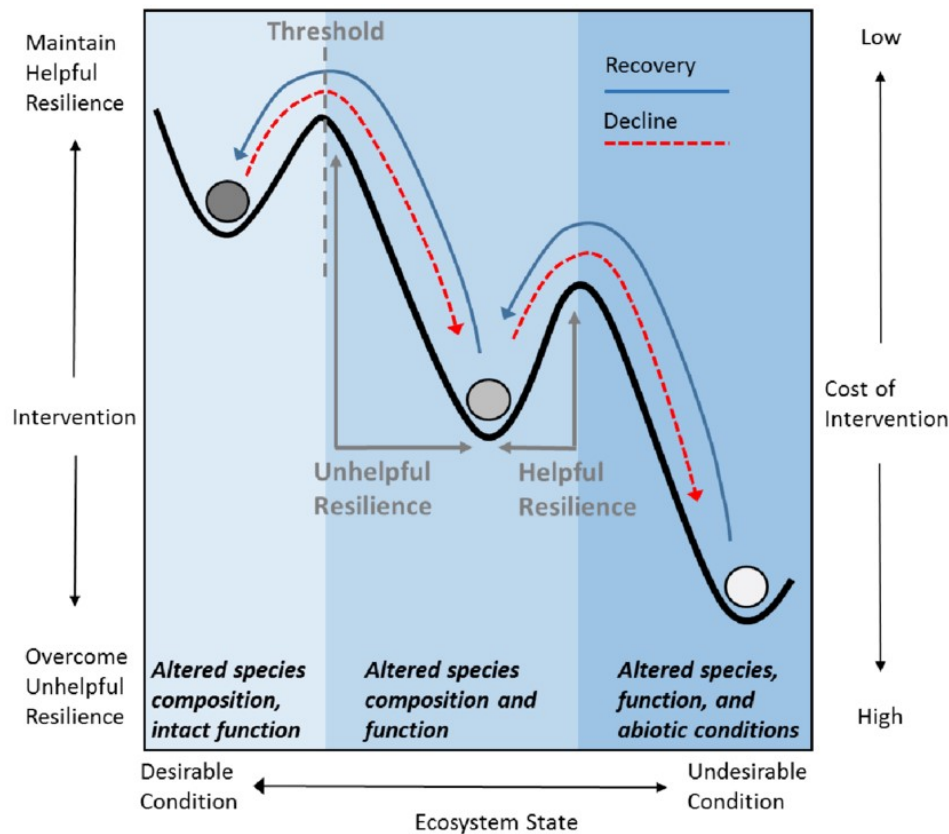
BRADSHAWOV KONCEPT RESTAURACIJE

ČIMBENICI KOJI UTJEČU NA USPJEŠNOST RESTAURACIJE...

Ekološka otpornost i promjene obilježja ekosustava

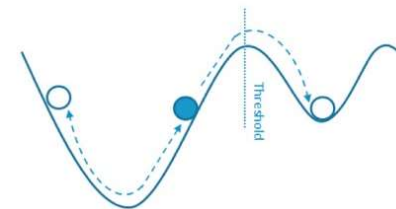

- Tipičan prikaz „ball-and-cup” značajki

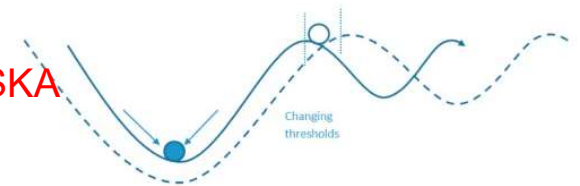
STRUKTURNA

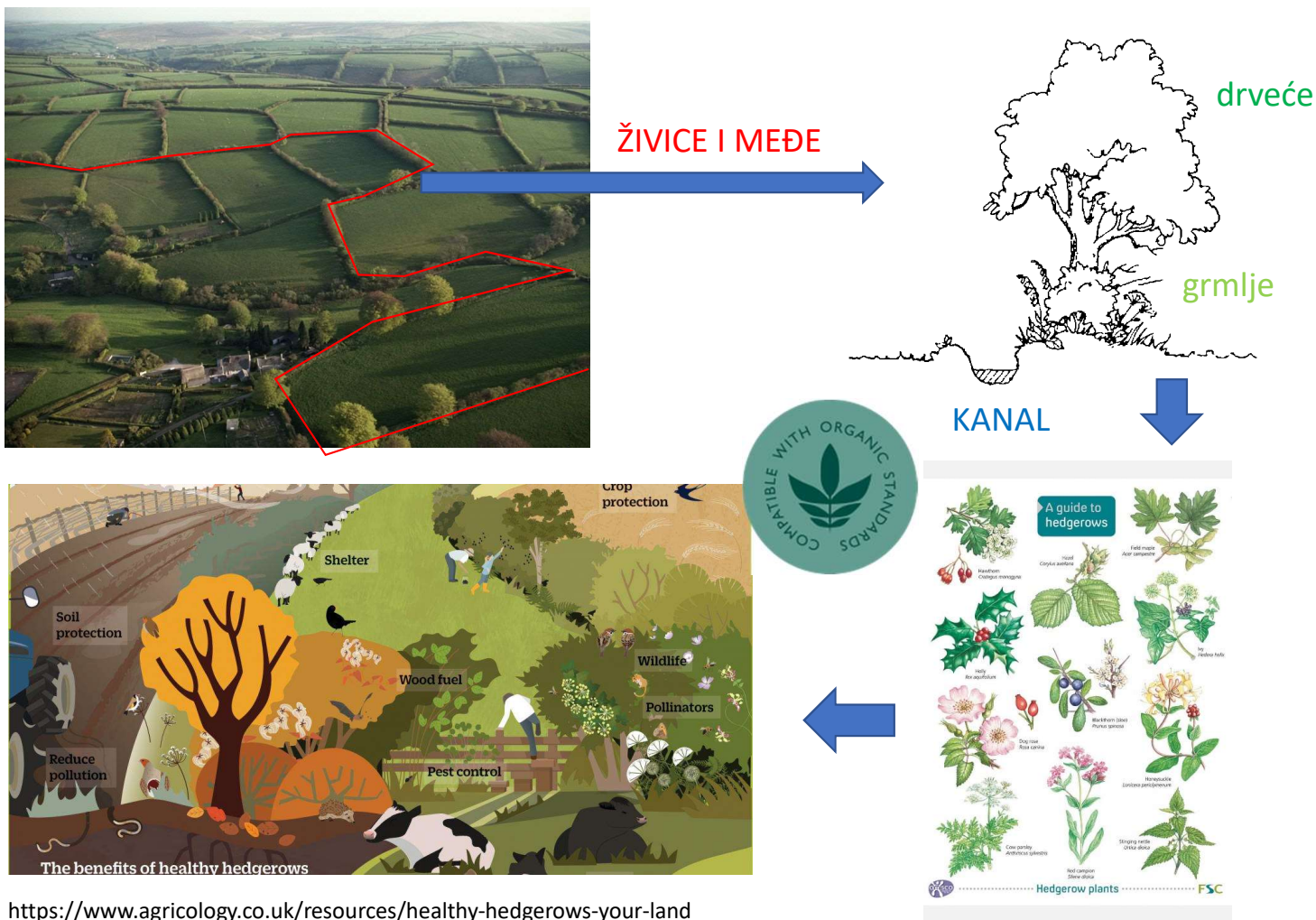
EKOLOŠKA

SOCIO-EKOLOŠKA

RJEŠENJE: KORIDORI U STVARNOM KRAJOBRAZU

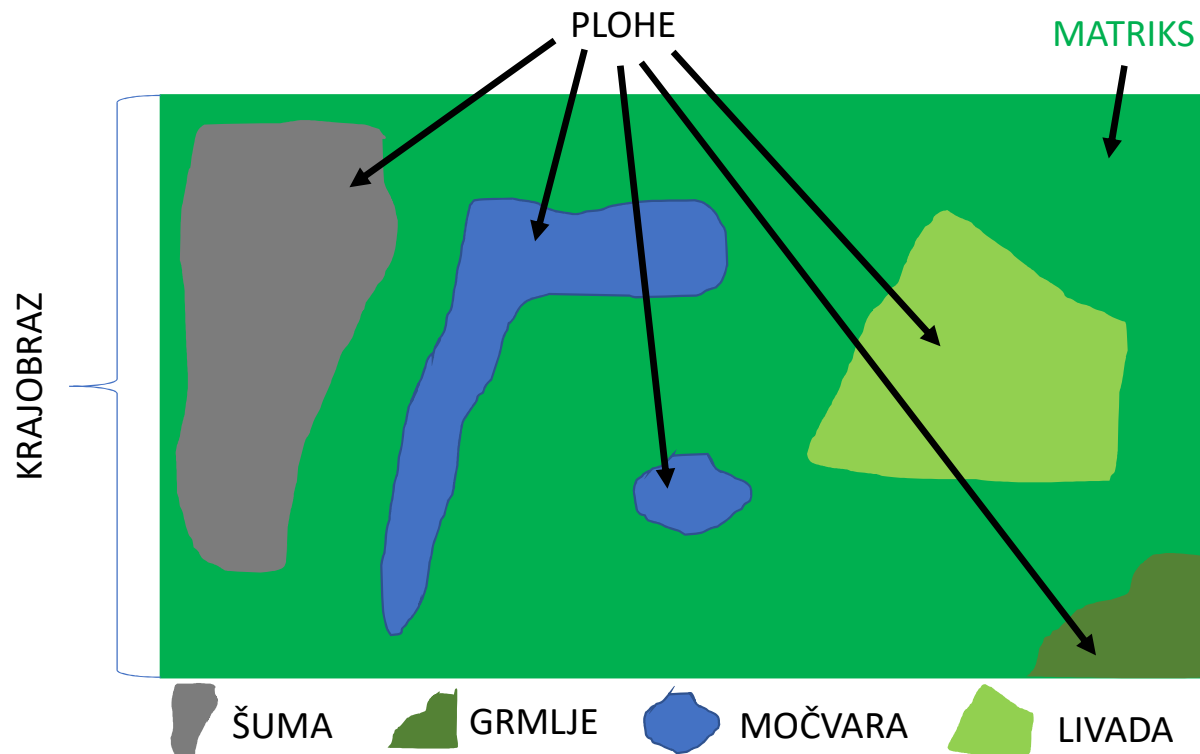

<https://www.agricology.co.uk/resources/healthy-hedgerows-your-land>

RJEŠENJE: MOZAIK

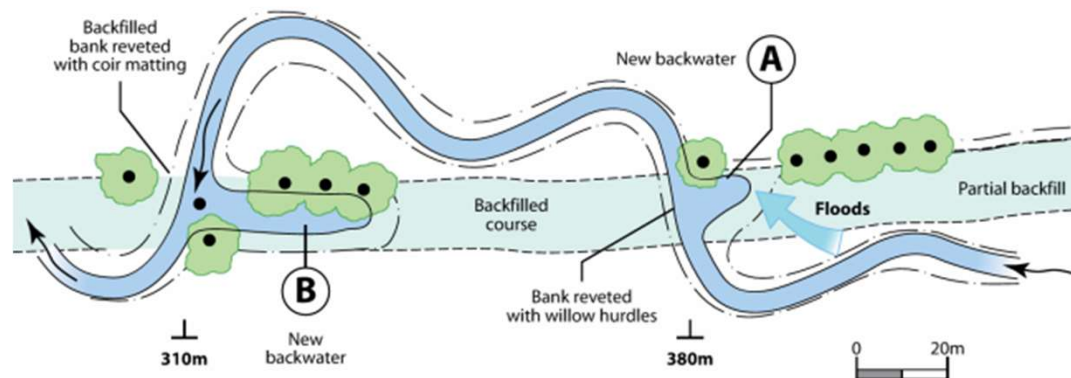
= zemljišni pokrov koji je dominantan i međusobno povezan na većini kopnene površine.

= često je matriks šuma ili poljoprivredna površina, ali teoretski može biti bilo koja vrsta zemljišnog pokrova.

RJEŠENJE: RESTAURACIJA TEKUĆICA

- obnavljanje strukture i funkcije ekosustava.
- proces vraćanja ekosustava u stanje približno jednako stanju prije narušavanja.
- potpuna restauracija nekadašnjeg stanja ekosustava je nemoguća.
- obnavljanje prijašnjeg stanja podrazumijeva uspostavljanje opće strukture, funkcije i dinamičke ravnoteže ekosustava.
- to je holistički proces koji se ne može postići promjenama pojedinačnih elemenata ekosustava.

UKLANJANJE BARIJERA

Potok Hjortvad Å (Danska) – prije restauracije na potoku je bilo 14 betonskih pregrada

Nasipavanje šljunka na mjestima gdje su bile pregrade

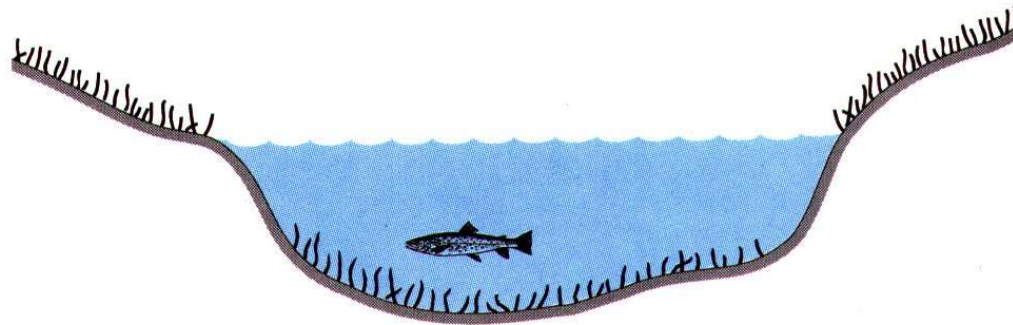

Obnovljeni brzac poslije restauracije

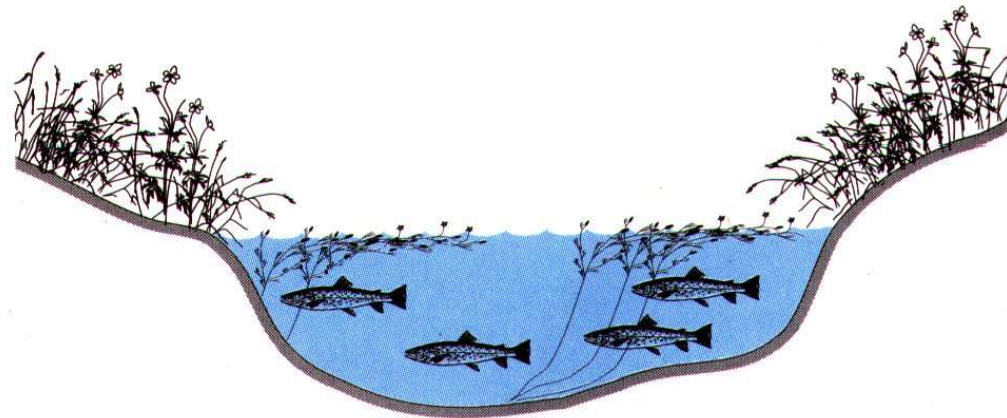

Održavanje vodotoka – djelomičnim uklanjanjem vodenog bilja osigurava se stanište za brojne vrste životinja, naročito ribe

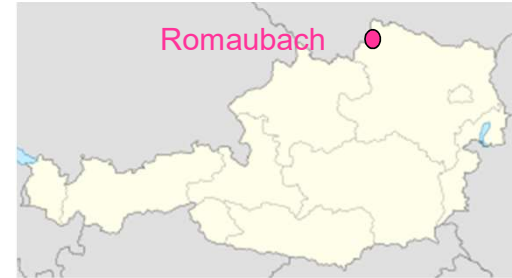
tekućica sa pokošenom submerznom i priobalnom vodenom vegetacijom

umjereno održavanje korita tekućica osigurava povoljna staništa za pastreve

Austrija

Kanalizirani dio toka potoka
Romaubach

Restaurirani dio toka potoka
mogao je biti najviše 15 m širok

AUSTRIJA REVITALIZACIJA RIPARIJSKE VEGETACIJE

Pozitivni učinci restauracije:

- dužina toka povećana je za 10%
- povećano je vrijeme zadržavanja
- drveće zasađeno uz obalu povećalo je raznolikost krajolika i stabiliziralo obalu
- drveće zasjenjuje potok i smanjuje temperaturne varijacije, te sprječava rast makrofita

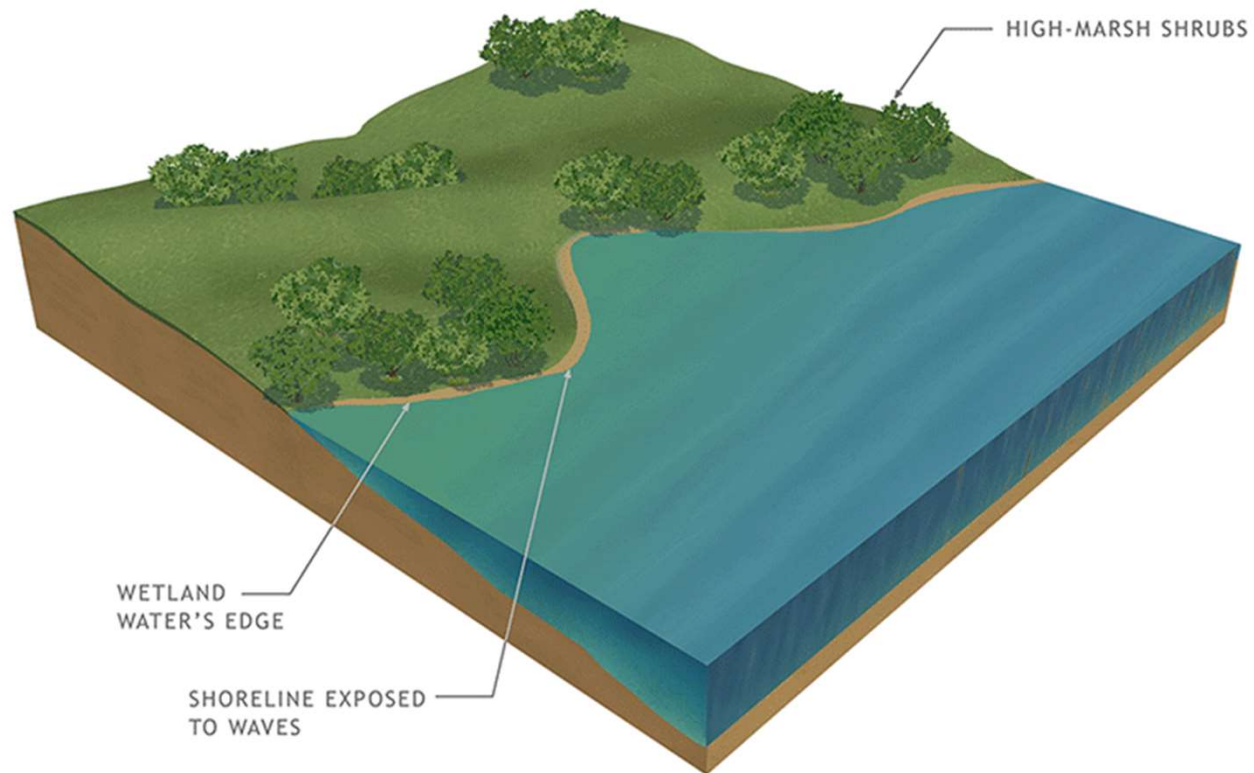

Uz restaurirani dio toka potoka Romaubach zasađena je riparijska vegetacija

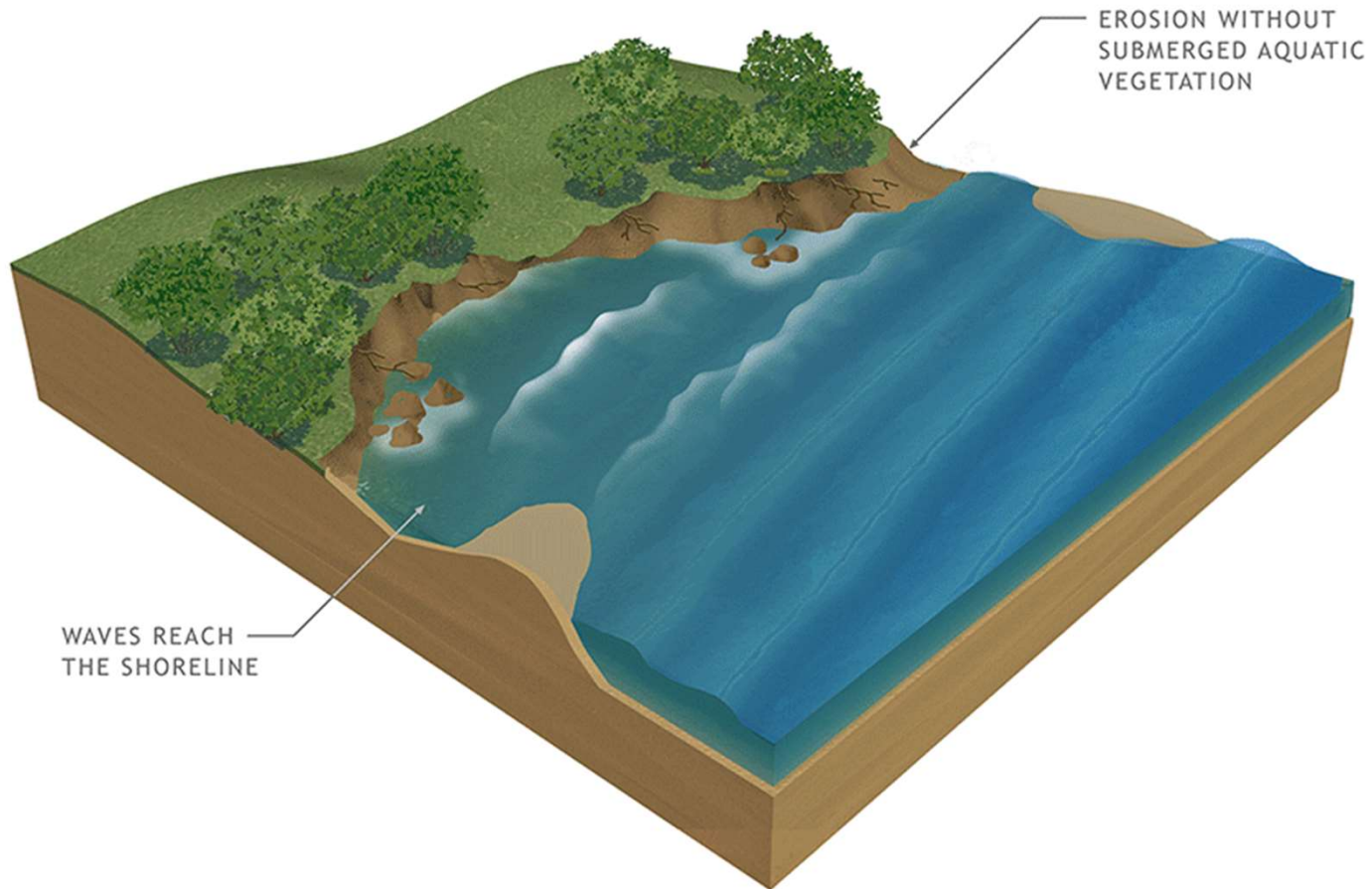
UGROŽENOST I ZAŠTITA MOČVARA

RJEŠENJA?!

<http://www.nad.usace.army.mil/CompStudy/Risk-Management-Strategies/>

UGROŽENOST I ZAŠTITA MOČVARA

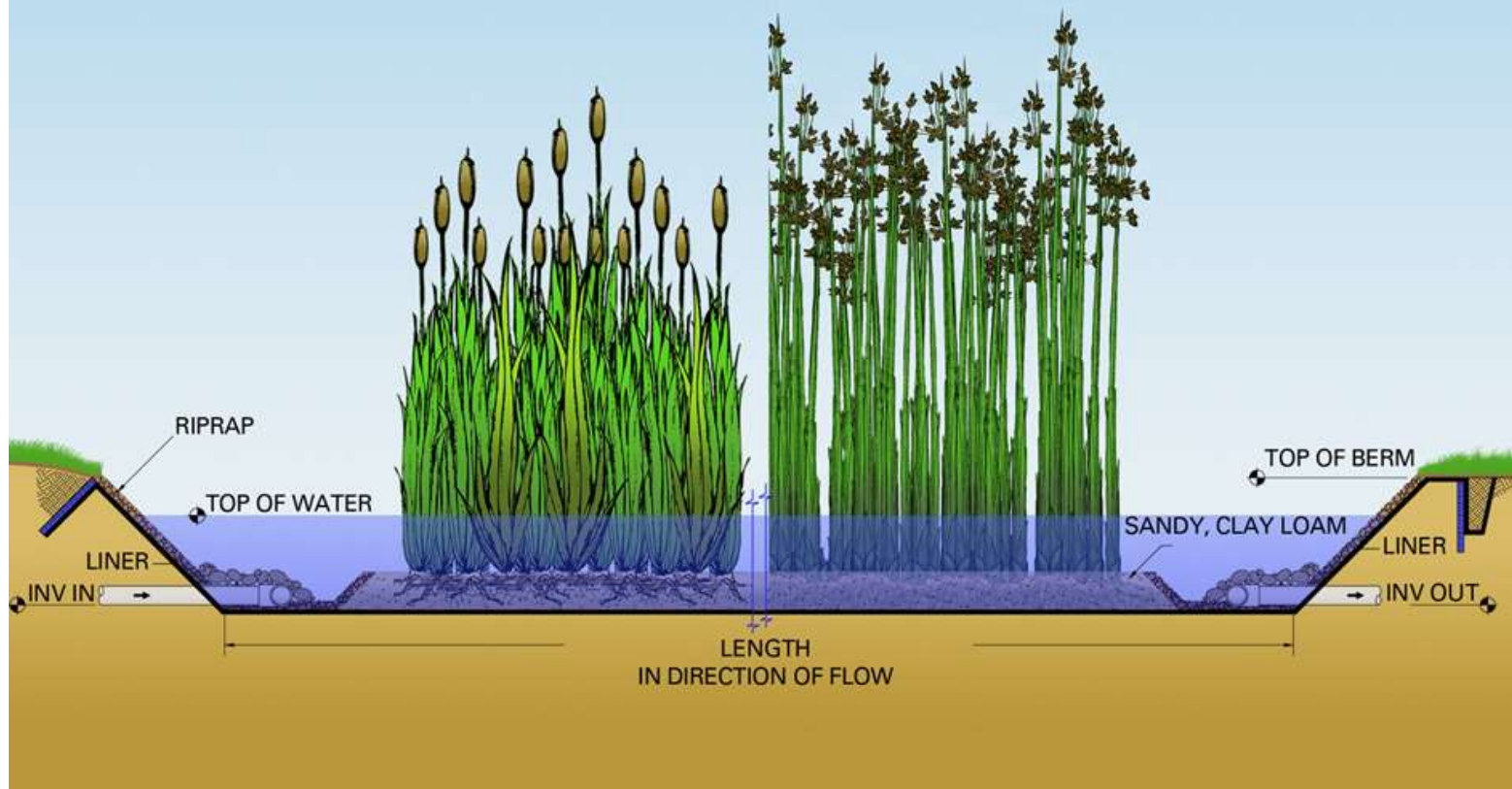

EROSION WITHOUT
SUBMERGED AQUATIC
VEGETATION

WAVES REACH
THE SHORELINE

“CONSTRUCTED WETLANDS” = PRIMARNI BIOLOŠKI FILTERI

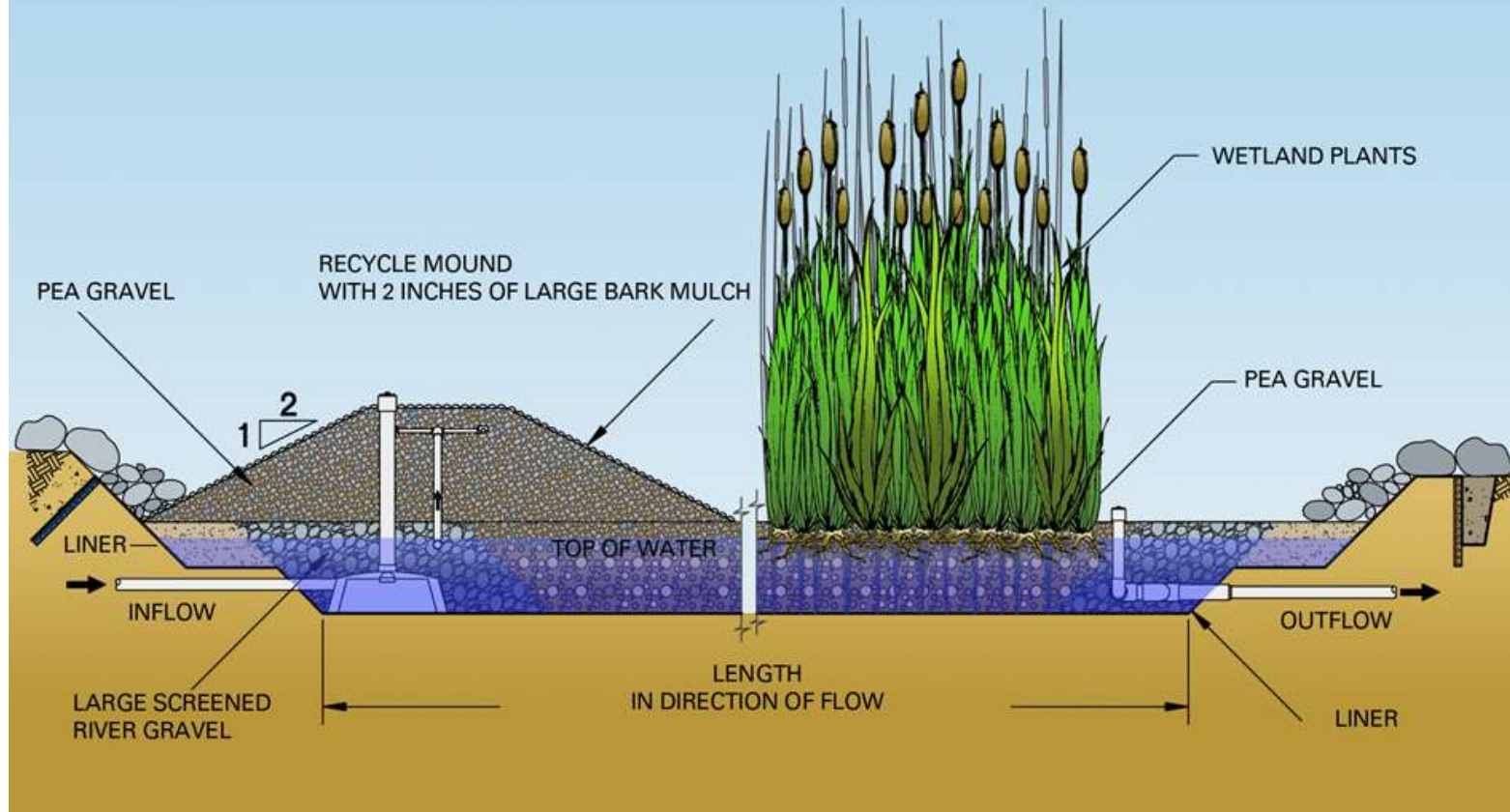
BILJNI UREĐAJI ZA PROČIŠĆAVANJE OTPADNIH VODA SA SLOBODNOM VODENOM POVRŠINOM

BILJNI UREĐAJI ZA PROČIŠĆAVANJE OTPADNIH VODA mogu ukloniti 40 – 80% ukupnog dušika iz otpadnih voda. Količina uklonjenog dušika varira sezonski i najviša je tijekom ljeta (vegetacijske sezone). Mogu ukloniti 99 do 99.9% fekalnih koliforma, kao i patogena, uključivo i viruse.

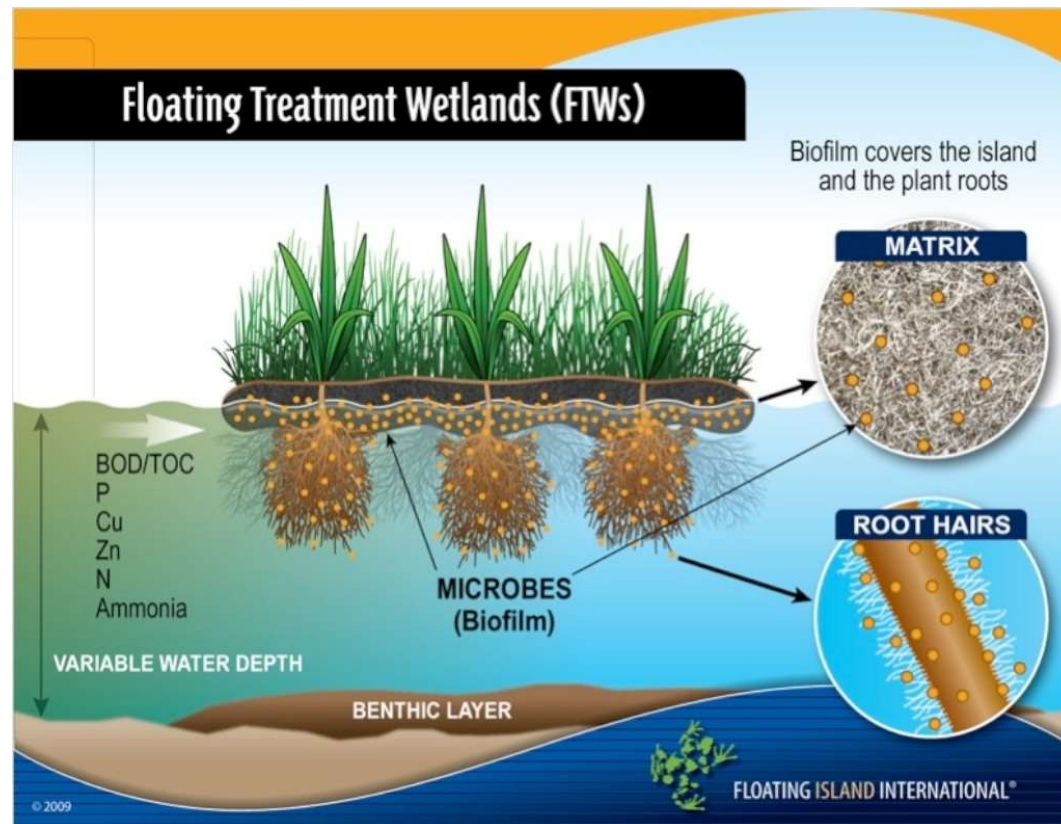
“CONSTRUCTED WETLANDS” = PRIMARNI BIOLOŠKI FILTERI

BILJNI UREĐAJI ZA PROČIŠĆAVANJE OTPADNIH VODA U SEDIMENTU

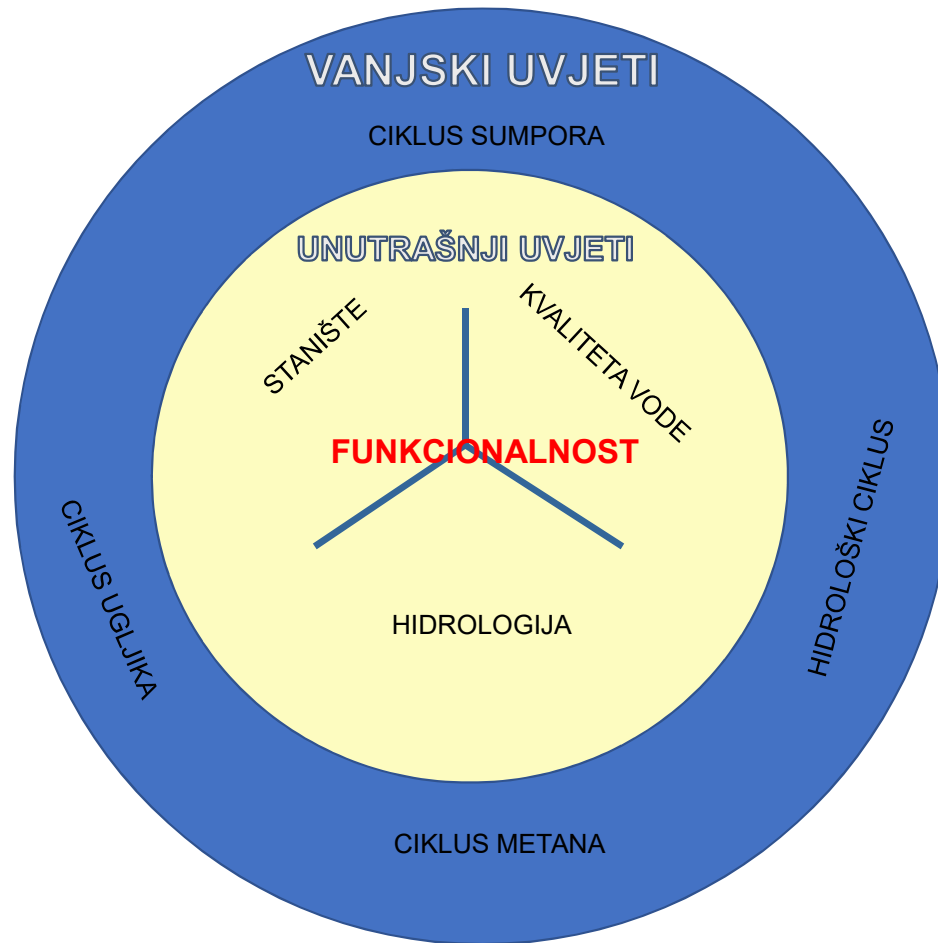

“CONSTRUCTED WETLANDS” = PRIMARNI BIOLOŠKI FILTERI

FUNKCIONALNOST MOČVARNIH EKOSUSTAVA

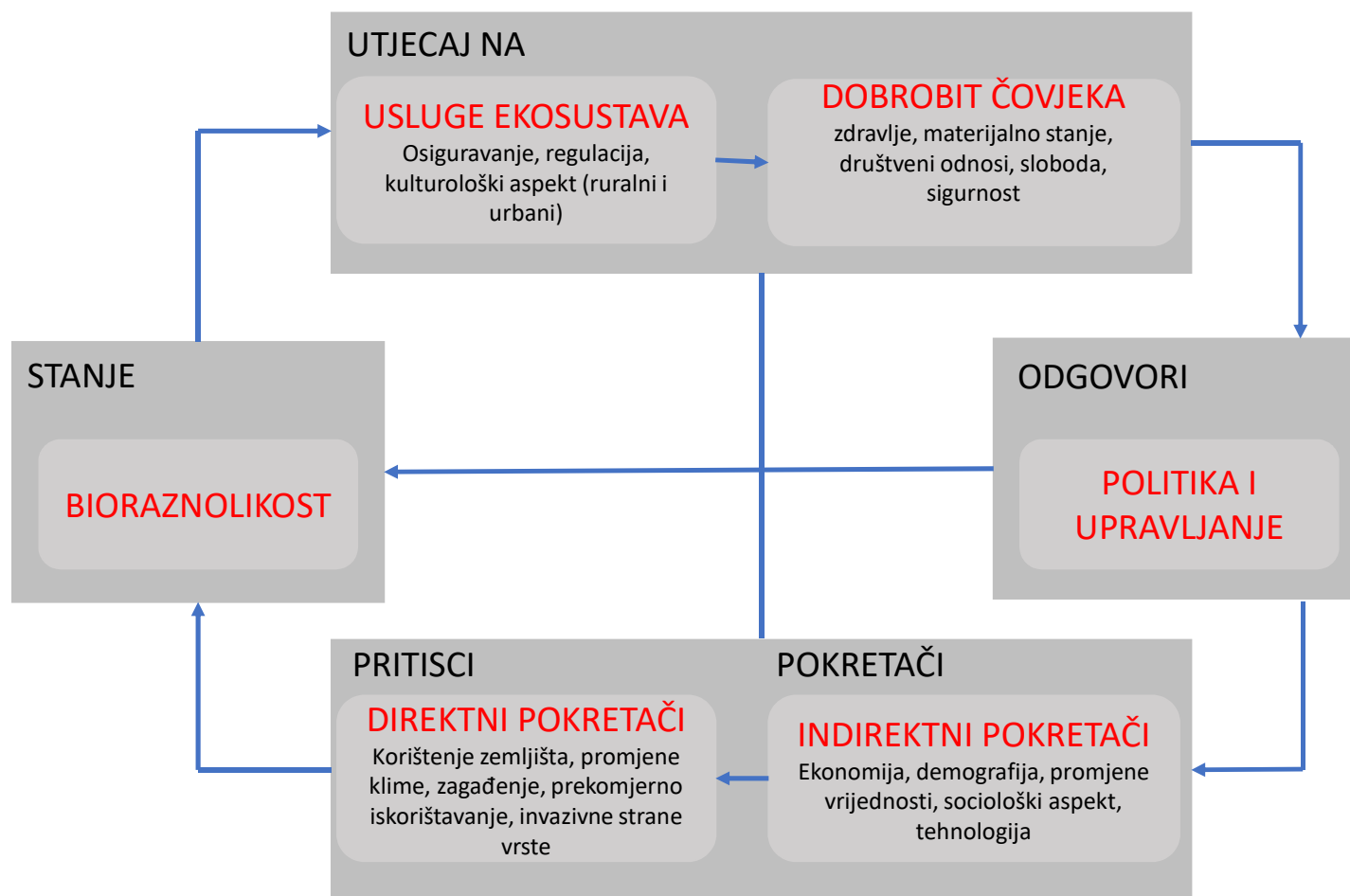

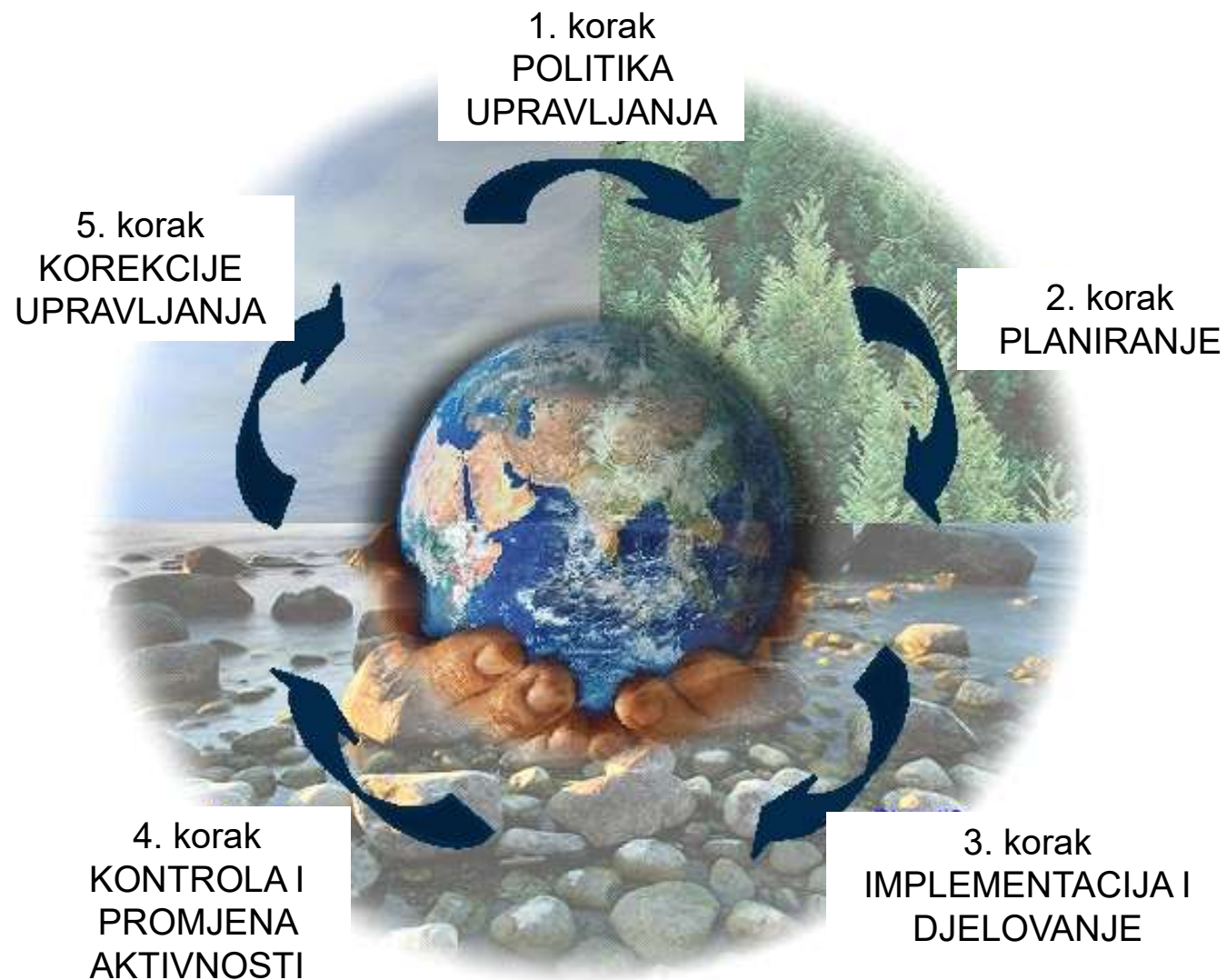
RJEŠENJE: BOLJE MJERE ZAŠTITE

- Upravljanje vodama uz uspostavu optimalnog režima plavljenja koji omogućava zadržavanje vode

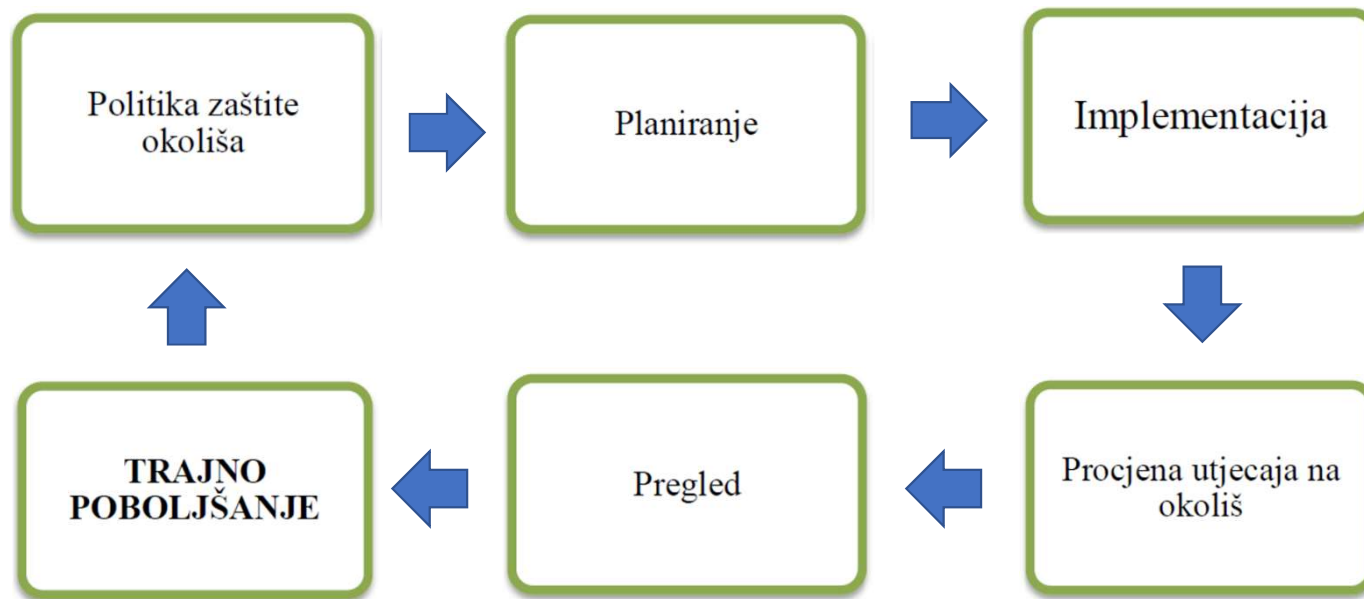
Utvrđivanje odnosa između ekosustava i ljudske dobrobiti

Sustav upravljanja okolišem

NORMA ISO 14001
SUSTAV UPRAVLJANJA OKOLIŠEM

Službena međunarodna forma za EMS koji se zasniva na **PDCA** metodologiji (p**l**aniraj – p**r**ovedi – p**r**ovjери – d**j**eluj).

ŠTO JOŠ MOŽEMO UČINITI?

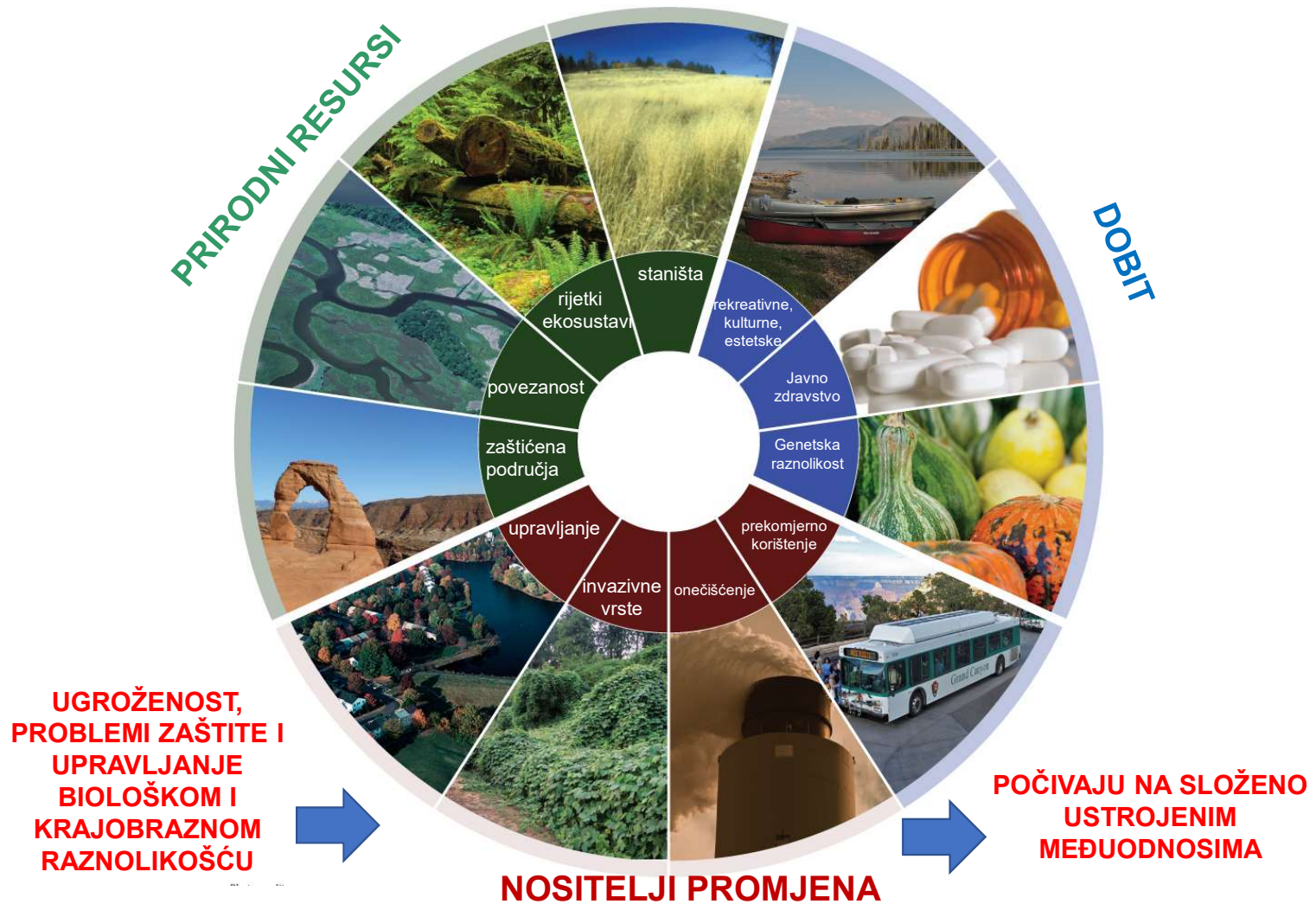
A PERSON WHO FOLLOWS A VEGAN DIET PRODUCES 50 % LESS CO₂, AND USES 1/11TH OIL, 1/13TH WATER AND 1/18TH LAND COMPARED TO A MEAT EATER

WE CAN MAKE A DIFFERENCE, SIMPLY
BY EATING LESS ANIMAL PRODUCTS
AND REPLACING THEM WITH PLANTS

<https://www.cowspiracy.com/>

ZAKLJUČAK

KOLIKI JE VAŠ EKOLOŠKI OTISAK?

Earth Overshoot Day 2021 is July 29

POSJETITE OVU STRANICU: <https://www.footprintcalculator.org/>

RIJEŠITE KVIZ!

